

KÜRESELLEŞMENİN REFAH DEVLETİNE ETKİSİ VE REFAH KRİZİ BAĞLAMINDA İNSANİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI¹

Ayşe Merve AKBULUT²

ÖZET

Toplumunu oluşturan bireylerin sosyal hayatları içinde karşılaşılabilecekleri risklere karşı çözüm üreten ve bireylerin bu risklerle karşılaşmalarının önüne geçmek adına önlemler alan devlet, ürettiği ve uyguladığı sosyal politikalar anlamında bir garantör görevi görmektedir. Bunu yaparken hayati bir rol üstlenen devlet, ek olarak, insan haklarının yaygınlaştırılması, bireylerin kendi riskleriyle başa çıkmalarında yardımcı olmak adına ,bir kamu müdahalesi olarak tanımlanan sosyal politika ile bireyleri riskler ortaya çıktıktan sonra ve çıkmadan önce alanı içine dahil etmektedir.

Bireylerin güvenlik ve insan haklarını sağlama ihtiyacı suç olaylarından korunma ihtiyacının bir sonucudur. Bu anlamda toplumun uluslararası alanda, askeri düzeydeki güvenliğinden ziyade, bireysel güvenlik son yüzyılda tartışılan ve üzerinde durulan bir kavram halini almıştır. Bu noktada üzerinde durmak istediğimiz konu; sosyal risklerin yönettiği güvenlik ve insan hakları ihtiyacı konusu olup; bireylerin suçtan uzaklaşmalarında ve güvenliklerinin sağlanmasında refah devletinin rolünün ne olduğudur.

Anahtar Kelimeler: İnsani Güvenlik, Refah Devleti, Sosyal Risk, Küreselleşme, İnsan Hakları

THE EFFECT OF GLOBALIZATION TO THE WELFARE STATE AND THE HUMANITARIAN SECURITY APPROACH IN THE CONTEXT OF THE WELFARE CRISIS

The state, which produces solutions to the risks that individuals may encounter in their social lives and takes measures to prevent individuals from encountering these risks, acts as a guarantor in terms of the social policies it produces and implements. Additionally, the state, playing a vital role in doing so, incorporates individuals into the field through the social policy, defined as a public intervention, before and after the emergence of risks in order to help individuals deal with their own risks.

The need for ensuring individuals' security and human rights is a result of the need for protection against crimes. In this sense; individual security, rather than the military-level security of a society, has become a concept that has been discussed at the international level in the last century. At this point, what we would like to emphasize is the issue of security and human rights requirements oriented by social risks, the role of the welfare state in securing people against crime and ensuring their security.

Key Words: Human Security, Welfare State, Social Risk, Globalization, Human Rights

¹ Bu makale 19-22 Haziran 2018 tarihleri arasında Macaristan Budapeşte'de düzenlenen MECAS III (International Mediterranean Social Sciences Congress) Kongresinde sunulan tebliğin genişletilmiş tam metnidir.

² Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, a.merveakbulut@gmail.com

GİRİŞ

Refah devleti ortaya çıktığı 19. Yüzyıldan bu yana çeşitli tanımlamalarla, uygulamalarla toplum ve devlet sistemi üzerinde etkisini sürdürmekle kalmamış; taraftarları ve karşıtları için sürekli olarak “gerekliliği” ya da “olması gereken” tarafları noktasında tartışmaları beraberinde getirmiştir. Günümüz toplum anlayışında hala etkileri süren ve gerekliliği noktasında geniş bir taraftara sahip olan refah devleti, toplum yapısının içinde bulunduğu riskler ve bu risklerin gün be gün artan çeşitliliği göz önüne alındığında tartışılmaya devam edecek bir konu olma özelliğini koruyacak görünmektedir.

Bugün gelinen noktada “kriz” i tartışılan refah devletinin bu krizine sebep olan unsurlar ileriki bölümlerde işlenecek olsa da kısaca ifade edilmesi gereken husus, refah devletinin krizinin her şeyden ziyade mevcut uygulamalar ile değişen ihtiyaçlar noktasında bir uyumun sağlanamamasından kaynaklanıyor olmasıdır. Etkisini uluslararası alanda toplumların sosyal ve ekonomik hayatını etkileyerek gösteren kriz; bu etkiyi artık yaşanan göçler, emeğin sürekli hareketi ve dolayısıyla her ülkede farklı olan siyasal düzenlemelerle şekillenen çalışma şartları gibi sebeplerle ve bu sebeplerin uyumsuzluklarıyla ulusal, uluslararası ve artık bugün gelinen noktada, tehditlerin içeriklerini ve çeşitlerini de etkiliyor olması sebebiyle bireysel güvenlik boyutunda göstermektedir.

Birey güvenliğini ve toplum düzenini sağlamak noktasında garantör bir yapı olarak ortaya çıkan ve temelini (toplum sözleşmesi ile) buna dayandıran devlet anlayışı, ister aktif bir “müdahale” isterse de “gece bekçisi” rolüyle olsun; bu rolünü yerine getirdiği müddetçe meşruiyetini koruyacağından, değişen bu risklere karşı önlem almak ve ortaya çıkardıkları etkileri tazmin etmek durumundadır.

Buna göre makalenin birinci bölümünde bu görevi ifa etmesi beklenen refah devletinin tanımı yapılacak ve refah devletinin anlamını oluşturan sosyal risk ve sosyal politika kavramları üzerinde durulacaktır. Daha sonra değişen dünya düzeninde, artan işgücü ve dayanışma ihtiyacına karşı sermaye sahiplerinin maliyetlerini korumak ve düşürmek için başvurduğu yöntemlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan küreselleşmenin refah devleti uygulamalarına olan etkisi ve aslında yaratmış olduğu kriz ikinci bölüm başlığı altında ele alınacaktır. Son olarak üçüncü bölümde ise küreselleşmenin güvenlik anlayışına olan etkisi ve dolayısıyla yarattığı insani güvenlik anlayışı ele alınacak ve yaşanan refah krizi ile güvenlik anlayışı arasındaki ilişki irdelenecektir.

1. REFAH DEVLETİ

1.1. Tanım

“Toplum içinde yaşayan bireylere ve onların ailelerine asgari bir gelir güvencesi veren, toplumsal tehlikelere karşı onları koruyan ve sosyal bir güvenlik imkanı sağlayan; toplumsal konumu ne olursa olsun eğitim, sağlık, konut gibi sosyal hizmetlerde onlara belirli bir standart getiren devlet” (Flora ve Alber, 1990; 29, Aktaran: Koray, 2008; 95) olarak tanımlanan ve 19.yüzyılda Almanya’da sosyal güvelikle ilgili uygulamalarla ortaya çıkan refah devleti, modern anlamına 20.yüzyıl İngiltere’inde yapılan düzenlemeler ve uygulamalarla kavuşmuştur (Kulparlak, 2016; 82).

Müdahaleci devlet anlayışının tezahürü olan refah devleti piyasa ekonomisinin başarısızlıklarını ortadan kaldırmak amacıyla düzenleyici bir devlet işlevi olarak sosyal risklere karşı müdahale mekanizmaları geliştirmektedir (Aktan, 1999; 43). Bunu yaparken gelirin yeniden dağıtılması anlamında sosyal yardım mekanizmalarından yararlanan refah devleti, kamusal mal ve hizmetlerden özel mal ve hizmetlere değin üretimde aktif olarak yer almakta; girişimci ve yeniden dağıtıcı bir rol üstlenmektedir (Aktan, 1999; 45).

Tüm bu rollerini ifa ederken refah devletinin temel amacı bahsi edildiği üzere piyasa başarısızlıklarının sebep olduğu yetersizlikleri telafi etmek ve sosyal risklerin etkilerini bertaraf etmektir; ki bu riskler her toplumda farklı boyutlarda ve çeşitlilikle ortaya çıkmakta; her devlet de bu risklere yönelik farklı sosyal politikalar üretmektedir.

1.2.Sosyal Risk

Toplum içinde meydana gelen ya da gelmesi öngörülen tehlikelerin “sosyal risk” olarak ifade edilmesi; sosyal devletin (refah devleti) geçirdiği her dönem için farklı şekillerle olmuştur. Buna göre devletin ekonomik sisteme olan müdahale oranı; tanımlanan riskin çeşitliliğine ve bu risklerle bireyin baş edebilme gücüne göre değişkenlik göstermiştir.

Ortaya çıktığı ilk dönemlerde sadece bireylerin temel güvenlik ve yoksulluk sorunlarını risk olarak gören ve müdahale araçları geliştiren devlet; “sorgulama ve yeniden biçimlenme” olarak ifade edilen (1970’li) son dönemlerinde bireylerin karşılaşılabilecekleri hemen hemen her sorunu bir risk olarak görmüş ve müdahale araçları geliştirmeye çalışmıştır.

Buna göre Aktan (1999) sosyal riskleri temel olarak üç ana başlık altında toplamaktadır:

1- Mesleki Riskler; Bireyin çalışma hayatı süresince ve çalışma hayatı içinde karşılaşılabileceği riskleri içermektedir. İş kazaları ve buna bağlı olarak çalışma durumunun riske girmesi ve meslekten kaynaklanan dezenformasyon neticesinde ortaya çıkan meslek hastalıkları buna örnektir.

2- Fizyolojik Riskler; bireyin yaşamı boyunca fiziksel olarak karşılaşılabileceği risklerdir. Hastalık, yaşlılık, analık, sakatlık, ölüm vb. olarak nitelenen bu riskler bireyin çalışabilme kapasitesini ya da becerisini etkileyeceği ya da tehlikeye sokacağı için risk olarak ifade edilmektedir.

3- Sosyo- ekonomik Riskler; Bireyin sosyal yaşamı içindeki konumunu ve gelirini etkileyen işsizlik, konut ihtiyacı, evlenme, çocuk sahibi olma gibi riskleri ifade etmektedir (Aktan, 1999; 43-44).

Daha genel anlamda sosyal riskleri bireyin ihtiyaçları noktasında sınıflandırmak da mümkündür. Buna göre bireylerin konut, yiyeceğe ulaşma, sağlık gibi sorunlarını “temel ihtiyaçlar” çerçevesinde; güvenlik ve insan haklarını sağlama sorununu “suç olaylarından korunmuş olma ihtiyacı” çerçevesinde; sosyal bütünleşmeyi sağlama sorunlarını da “sosyal ve ekonomik hayata katılım ihtiyacı” çerçevesinde değerlendirmek mümkündür (Şenkal;2011;74-75).

1.3. Sosyal Politika

Bahsi geçen bu risklere karşı devlet sosyal sigorta ile sosyal yardım ve sosyal hizmet araçlarından oluşan sosyal güvenlik politikalarını, daha geniş anlamda sosyal politika araçlarını kullanmaktadır (Aktan, 1999; 43-44). Öyle ki Şenkal (2011)’a göre sosyal politika bireylerin ve hane halklarının kendi riskleriyle başa çıkmalarına yardım etmeye yönelik bir kamu müdahalesi olarak tanımlanmalıdır. Hatta sosyal politika bu risklerin ortaya çıkma ihtimalleri üzerine de odaklanarak bunların gerçekleşme ihtimalini önleme ve gerçekleşse de etkilerini azaltma üzerine odaklanmaktadır (Şenkal,2011;69).

Bu anlamda aslında sosyal politika, sosyal risklerin sosyal yönetimini ifade etmekle birlikte bireylere sosyal yaşamları içinde tam bir koruma görevi gören devletin garantörlük aracından başka bir şey olmamaktadır. Bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılama amacına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Dolayısıyla dar anlamda; “*çıkartları uyuşmayan sınıflar arasında tırmanan çatışmaları önleyerek toplumsal uyumu garanti altına almak*” olarak tanımlanan

sosyal politika, gelişimine ve etki alanının genişlemesine³ bağlı olarak, geniş anlamda; “toplumun tüm sınıfları arasında gerçekleşen mücadeleleri ve tezatlıkları ortadan kaldırmayı hedefleyen önlemler” olarak tanımlanmaktadır (Şenkal,2011;26).

Bu önlemler ilk olarak zor şartlar altındaki işçilerin durumlarını iyileştirmek amaçlı ve sosyal çatışmaları önlemeye yönelik tedbirler bütünü olarak Bismarck döneminde Almanya’da (1870) uygulamaya konulmuştur. Özellikle 2.Dünya Savaşı sonrasında kapsamı ve alanı genişleyerek bilimsel yayınların ve araştırmaların konusu olan sosyal politika kavramı Kıta Avrupası’nda “sosyal politika” olarak kullanılmakta; Kuzey Amerika literatüründe “sosyal refah politikası” olarak kullanılmaktadır (Ersöz,2003;119, Aktaran;Şenkal,2011;27).

2. Refah Devletinin Gelişimi ve Krizi

2.1.Refah Devletinin Gelişimi

Buharlı makine gücünün icadı ile başlayan Sanayi Devrimi ekonomik büyüme ve refah artışı sağlamanın yanında toplumsal yapıda yarattığı değişimle de adından çokça bahsedilen bir devrim olmuştur. Devrimle birlikte geçilen yeni sosyal sistem; çalışan kesimi ağır çalışma koşullarına maruz bırakması ve toplumu sefaletle sürüklemesi dolayısıyla da çokça eleştirilmiştir (Şenkal, 2011; 19-20).

Temelini makinelerin ve fabrikaların oluşturduğu bu yeni sistem, şehirleşmenin ortaya çıkmasına, kırdan geçimini sağlayamayan kesimlerin kente göç etmelerine ve bu durumun kentlerde yarattığı çarpık kentleşmeye; sanayi üretimine bağlı olarak sermaye birikiminin artmasına ve üretim sistemlerinin makineleşmesine; dolayısıyla işbölümü ve uzmanlaşmanın artmasına; ekonomide serbest girişimcilğe geçilmesine ve ulaşım imkanlarının da gelişmesine bağlı olarak ticaretin gelişmesi gibi bir çok sonuca yol açmıştır (Hartwell,1967;60, Aktaran: Şenkal, 2011; 20).

İş bölümü ve uzmanlaşmayı artırmak gibi olumlu sonuçlarına karşın, kaçınılmaz olarak, toplumun emek verenler ve emek talep edenler biçiminde yeni sınıflara bölünmesine neden olmak; bu sınıfların toplumsal adaptasyon sorununun yarattığı yeni sınıf çatışmaları ve sosyal sorunlar, aile bireyleri arasındaki bağılılığı ve dayanışmayı azaltmak hatta kaybettirmek yeni sistemin üzerinde en çok durulan, toplumu en çok etkileyen sonuçlarıdır (Talas,1992; 4).

Sanayi devriminden sonra ortaya çıkan “*laissez faire*” felsefenin sosyal yapıdaki mevcut sorunları çözmekte yetersiz kalması; ortaya çıkan sorunların mevcut hukuk düzenini tehdit eder şekilde sorunlara ve çatışmalara yol açmasına neden olmuş; aileyle birlikte piyasanın insafına bırakılan vatandaşlara devlet korumasını mecbur hale getirmiştir (Şaylan,2016;81).

Bu dönemde çalışma şartları artan rekabete bağlı olarak ağırlaşan ve gelir adaletsizliğine maruz kalan işçi sınıfı ile sermaye sahipleri arasında ciddi bir uçurum meydana gelmiştir. Bu gerilim ve çatışmanın artması devletin kaçınılmaz olarak duruma müdahale etmek için araçlar geliştirmesine, mevcut düzeni korumak ve devamlılığını sağlamak adına dengeleyici bir rol üstlenmesine neden olmuştur. Sosyal devlet bu korumayı ilk olarak finansman sağlayarak, ikinci olarak yardımları ve hizmetleri ile üçüncü olarak ise sosyal politika sistemleri ile sağlamaktadır (Şenkal,2011;50).

Ortaya çıktığı 19.yüzyıldan günümüze değin, küreselleşmenin ve gelişimin de etkisiyle artan sosyal riskler bağlamında, ülkeden ülkeye farklı boyutlarda olmak suretiyle, sürekli bir değişim,

---

³ Sosyal politika sanayileşme ve kentleşme nedeniyle ortaya çıkan sefalet ve artan iş yüküne bağlı olarak olarak ortaya çıkan tehlikelere karşı işçileri korumayı hedeflemektedir; zamanla işçilerin siyasal haklar elde etmeleri, küreselleşme ve demokratikleşme gibi pek çok değişimle birlikte toplumun tüm sınıflarını ve zümreleri hedefler hale gelmiştir.

gelişim ve yayılma yahut daralma göstermek durumunda kalan refah devletinin geçirdiği değişim sürecini Koray (2008) üç dönem olarak sınıflamıştır (Koray,2008;92).

1870’lerde çözülen toplumsal bağlar ve büyüyen işçi sınıfının yaratmış olduğu işçi hareketinin önce sendikalaşma sonra da sınıf ve kitle partilerinin oluşması gibi neticeler doğurması ve dolayısıyla bu sınıflara ve yoksullara yönelik olarak yapılan sosyal güvenlik politikaları ile başlayan refah devleti anlayışı bu “*başlangıç ve deneyim kazanma*” dönemini özgürlük, eşitlik, güvenlik kavramlarını bir araya getiren uygulamalar etrafında geçirmiştir. Bu dönem sanayileşme ve kırdan kente olan göçle birlikte kentleşmenin arttığı; fakat kentlerde sanayide düşük ücretli kötü çalışma koşulları içerisinde istihdam edilen işgücünün yoğun ve fazla olduğu bir dönemdir. Oluşan işgücü fazlası, gelir adaletsizliğinden sefalete uzanan sorunları doğurmuş; dolayısıyla bu dönemde temel insani hakların önemi çokça hissedilmiş ve bahsi edildiği üzere gelir eşitliği, özgürlük ve güvenlik anlamında temel standartların sağlanmasının üzerinde sıkça durulmuştur.

1930’lara kadar süren bu dönemden sonra 1930-1940’lı yıllara kadar uzanan “*pekiştirme ve sağlamaştırma*” aşamasında, yaşanan dünya savaşları sosyal şartların ağırlaşmasına buna bağlı olarak sosyal dayanışmanın güçlenmesine neden olmuştur. Bu dönemde hükümetler de bu bağların ve dayanışmanın güçlenmesini amaçlayan politikalar yapmak zorunda kalmışlardır (Koray,2008). Zira yaşanan savaşlar açlık ve sefalet doğurmuş; salgın hastalıklar ve üretimin sekteye uğraması gibi sebeplerle bireyler piyasanın insafına bırakılmayacak duruma gelmiştir. Nitekim yaşanan savaşlar bu kavramların önemini göstermiş; yine bu dönemde de birinci dönemde olduğu gibi özgürlük, eşitlik ve güvenlik kavramları temel ideoloji olmuş; devletin karşılaşılabilecek tehlikelere karşı daha fazla destek vermesinin önemi ve zorunluluğu anlaşılmıştır.

Refah devletinin gelişimini ve hatta varlığını etkileyen ana etken, bireylerin toplum hayatı içinde karşılaştıkları risklerin etkisiyle baş edemez duruma gelmeleridir. Bu sebeple oluşan sosyal sınıflar kolektivite kazanarak haklarını talep etmiş ve devletleri politika yapmaya sevk etmişlerdir. Bu anlamda 1943 yılında İngiltere’de yayınlanan ve bireyin karşı karşıya olduğu, (işsizlik, hastalık, pislik, yoksulluk ve bilgisizlik), beş sorunla tek başına baş edemeyeceğini, bunlara devletin yardımcı olması gerektiğini vurgulayan Beveridge Raporu; bir anlamda devleti göreve çağırmakta ve devletin bu sorunları çözmek noktasında yapması gerekenleri ifade etmektedir. Bu rapor “sosyal güvenlik” kavramının altını çizerek devletin “sosyal devlet” yönünü ortaya çıkarmaktadır (Koray,2008; 92-93).

Refah devletinin üçüncü dönemi 1950’lerden 1975’lere dek uzanan “*büyüme ve yayılma*” dönemidir. Bu dönem refah devleti için ekonomik büyümenin, ekonomide Keynesyen politikaların uygulanmasıyla refah devletinin gelişiminin dönemi olmuştur. Hızlı ekonomik büyümeden pay almak için uğraş veren her sınıf, refah devletinin maddi kaynaklarını yaratırken gelirin de yeniden dağılımı noktasında etkin rol oynamıştır. Uygulanan Keynesyen politikalar tam istihdam düzeyini sağladığı gibi ücretli çalışanların ücret düzeyinin ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi noktasında da etken rol oynamıştır. Nitekim yapılan sosyal güvenlik uygulamaları zenginleşmiş ve yayılmış; birinci ve ikinci dönemde üzerinde titizlikle durulan eşitlik, özgürlük ve güvenlik kavramlarının artık topluma yerleştiği ve bireylerin tehlikede olmadıkları düşüncesi oluşmuştur (Koray, 2008; 96-97).

Refah uygulamalarında yaşanan iyi gelişmeler, yapılan politikaların genişliği ve gün geçtikçe toplumun hemen hemen tamamını kapsaması 1970 ortalarına gelindiğinde teknolojik gelişmenin neden olduğu maliyet ve likitide gereksinimi sürekli fiyat artışlarına neden olmuş; işsizliği artırırken kaynak bunalımını da beraberinde getirmiştir (Şaylan, 2016;137). Yaşanan ekonomik duraklama ve toplumun yaşadığı refah, kaynak bunalımına ana etken sebepler olarak

görülmekle birlikte bu durum refah harcamalarında kısıtlamalara gidilmesine, sosyal politikaların daralmasına, karmaşık ve uzun soluklu bir bunalım dönemine girilmesine neden olmuştur. “*Sorgulanma ve yeniden biçimlenme*” olarak adlandırılan bu dördüncü dönem refah devletinin kapsamının ne olması gerektiğini ve sosyal harcamaların olumlu sonuçları yanında olumsuz sonuçlarının da sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. (Koray, 2008; 97). Öyle ki Şaylan(2016)’a göre bunalımın sosyo-politik yaşamdaki etkisi kısaca “refah devletinin” çöküşü olmuş; Şenkal(2011)a göre “refah devletinin krizi” olmuştur (Şaylan,2016;137; Şenkal,2011).

2.2. Küreselleşme ve Refah Devletinin Krizi

2.2.1. Küreselleşme ve Refah Devletine Etkisi

Bugün gelinen noktada çokça ve daha çok ekonomik ve teknolojik sonuçları bakımından tartışılan ve fakat hala net bir tanımı yapılamayan küreselleşme, yarattığı sosyal sorunlar bakımından çok tartışılmasa da, refah devletinin yapısında yarattığı değişimler bakımından inceleme altındadır. Küresel sermaye bugün ulusal politik özerkliği aşındırmakla birlikte ulusal sosyal politikaların şekillendirilmesinden, ulusal siyasi yapıyı etkilemeye ve sosyal yapıyı derinden etkileyerek derinden dönüştürmeye kadar etkili bir güce sahip durumdadır (Metin ve Özaydın,2016;63).

Bugün küreselleşmenin yarattığı etkiden olunan emin oluşa karşın bu etkinin ve aslında küreselleşme kavramının ne olduğuna dair bir kafa karışıklığı, bir belirsizlik vardır. Nitekim bu süreç iktisatçılar ve işletmecilerin piyasa mantığıyla yaklaştığı ve olumlu sonuçlar bakımından değerlendirdiği bir süreç iken; sendikalar, işçiler ve sosyal politikacılar için insanı odağına alan ve mevcut sosyal şartların kötüye gitmesini doğuran bir süreçtir(Tokol ve Alper,2015;46).

Öyle ki özellikle 1970’li dönemlerden sonra refah politikalarına karşı çıkılmasının temelini bu durum oluşturmaktadır. Zira neo-liberal yaklaşım refah politikalarının devletin rolünü ve yetkilerini artırarak bireyin, daha ziyade piyasanın özgürlüklerini azalttığını, sosyal koruma ve sosyal güvenliğe değer atfeden yönüne karşın karlılığı ve verimliliği düşürdüğünü, bürokrasiyi artırdığını ileri sürmektedir. (Yıldız, 2011; 65).

Alcock v.d.(2011)’e göre küreselleşme ulus devletlerin zayıflatılarak sosyal ve politik özelliklerini kaybetmelerini, yeni uluslararası politikaları yönetmek üzere oluşturulan yeni uluslararası politika kurumları yaratma çabasını, ulus devlet içinde ortaya çıkan yerelleşme süreçlerini açıklayan bir kavramdır (Alcock vd. 2011;556).

Şenkal(2011)’a göre ise küreselleşme “*dünyanın her tarafında işleyen finansal kurumlar ve çokuluslu şirketler tarafından daha önceden birikim ve yatırım amacıyla kamu sektörüne kapatılan sermayenin serbest bırakılması için piyasa disiplinini refah sistemine işleme*” olarak adlandırılmıştır(Şenkal,2011;97).

Yine Şenkal(2011)’ın aktardığı şekliyle Giddens küreselleşmeyi birbirinden ayrı ve uzak zamanlarda ve mekanlarda gelişen olayların, yerel oluşumları etkileyebilmek sosyal ilişkilerin bu yolla küresel ölçekte yoğunlaşması olarak ifade etmektedir(Şenkal,2011;102).

Bu tanımlardan yola çıkarak denilebilir ki; küreselleşme çok uluslu şirketler ya da finansal kurumların sermayenin aktif dolaşımı önündeki engellerinin kalkması ve bu anlamda kamu sektörünün ve refah politikalarının uygulayıcısı olan devletin bu dolaşımın önündeki engellere yönelik iyileştirmeler yapmasını, bunu yaparken ise ulus devlet anlayışını zayıflatması sonucunu doğuran bir anlayışı ifade etmektedir. Toplumsal hayata ilişkin asgari düzeyde bir yaşam ve çalışma koşulunun oluşturulması, sağlanan refahın yaygınlaştırılması, sınıflar arasında sosyal diyalogun oluşturulması ve bunun geliştirilmesini öngören refah devleti;

tarafıar arasında eşitliğin, adaletin ve karar sreğlerine katılımın sağlanabilmesini, insan onuruna yakışır bir hayatın tüm kesimler için sağlanabilmesini öngörmektedir (Yıldız, 2011; 64).

Ulus devlet anlayışının bir sonucu olan refah devleti (Tokol ve Alper; 2015; 49), küreselleşme ile başlayan ürün yayılmasının yarattığı etki ile geleneksel değerlerin ve sosyal aidiyetin, bağlılığın aşınması tehdidi ile karşı karşıyadır (Alcock v.d. 2011; 556). Demokratikleşmeyle birlikte temel hak ve özgürlükleri artmasına rağmen emek sınıfı, sermayenin bu sınırsız dolaşımı karşısında birçok engelle karşılaşmış, istihdam noktasında yeni sorunlarla yüzleşmiş, dolayısıyla gelir elde etmekte zorlanmaya başlamıştır.

Meydana gelen bu ekonomik baskılar, ülkelerin kendi içinde ve birbirleri arasında ücretler ve çalışma koşullarında farklılık ve artan bir eşitsizliğin oluşmasına neden olmakta; ülkeler arasında artan rekabet sosyal koruma sistemlerinin ve sosyal refah harcamalarının kısılma baskısıyla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır (Alcock v.d.,2011; 557). Devletin küreselleşmeyle birlikte uluslararası aktörler lehine yöneldiği politikalar yapılan bu kamu harcamalarının kısılmasının ana sebeplerindendir; ki bu durum sosyal risklerin etkisini daha fazla hissedilir kılmaktadır (Şenkal, 2011;310). Bu durumun refah devleti açısından yeni tartışmaların oluşması ve toplum yaşamı için yeni risklerin doğmasına neden olmaktadır. Zira küreselleşme her ne kadar tek başına yoksulluk yaratan bir unsur olmasa da yoksulluğu yaygınlaştıran ve derinleştiren bir unsur olarak görülmektedir (Tokol ve Alper; 2015; 54) ve Alcock (2011)'a göre refahı satın alabilen kesimler hariç, toplumun refahı tehdit altındadır (Alcock v.d., 2011; 556).

Küreselleşme toplum yapısında sadece yoksulluğu derinleştiren bir etki yaratmamıştır. Bunun yanı sıra bireylerin karşılaşabilecekleri yeni sosyal risklerin ortaya çıkmasına, bu risklerin etkisinin tıpkı emek ve sermaye hareketliliği gibi ülkeler arasında yayılmasına da sebep olmuştur. Ve modern riskler olarak da ifade edilen bu riskler artık zengin-yoksul, imtiyazlı-imtiyazsız, toplumun her kesimini ilgilendirmekte ve etkilemektedir (Şenkal, 2011;69). Alcock v.d (2011)'ne göre küreselleşmenin refah devletleri üzerinde dört etkisinden söz edilmektedir (Metin ve zaydın,2016;75-76): Buna göre birinci etki, küreselleşmenin kapital hakimiyetini keskinleştirerek, ulusal düzeydeki politika seçeneklerini sınırlaması ve refah uygulamalarında daralmalara neden olmasındır.

Diğer bir yaklaşım küreselleşmenin yeni riskleri de beraberinde getireceğidir. Ancak bu yaklaşıma göre refah devleti bu yeni risklere uyum sağlayabilecek ve bu sorunları zebilecek imkan ve yeteneğe sahiptir. Bu etkiyle ilgili nc yaklaşım küreselleşmenin refah devleti üzerindeki etkisinin ulusal politikalar aracılığıyla gerçekleştiğini savunmaktadır. Buna göre ulusal bazı yapılar küreselleşmenin etkilerine kurumsal ve politik dinamikleri aracılığıyla cevap vermektedir.

Dördüncü yaklaşım ise küreselleşmenin gelişmiş ekonomilerdeki demokratik refah uygulamalarının bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve geliştiğini savunmaktadır. Buna göre demokratik refah devletleri gelişimin önünü açarken; bu gelişim ve refah devleti ile küreselleşme arasındaki ilişki ulusal hkmetlerin kararlarına göre Őekil alacaktır (Metin ve zaydın,2016;75-76).

2.2.2. Refah Uygulamalarında Yaşanan Değişimler ve Refahın Krizi

Siyasal ve ekonomik gelişim süreci 1980-1990'lı yıllara gelindiğinde, sermayenin ucuz emek arayışının sonucu olarak ulusal düzlemde işsizliğin artmasına ve vergi gelirlerinin azalmasına; dolayısıyla daha çok refah politikasına rağmen daha az refah harcaması yapabilme imkansızlığına neden olmuştur. İşsizliğin artışı, harcamalarda ve sosyal haklarda yaşanan

kesintilerin bir sonucu olarak yaşanan sosyal dışlanma “doğru” ve “iyi” arasında kalan bireyin kendisi için “iyi” olana yönelmesine sebep olmuştur. Bunun en uç noktadaki sonucu suç oranının ve diğer sosyal sorunların artmasıdır ki bu durum toplumun sosyal maliyetini artıran bir etki yaratmıştır(Kleinman, 2008;177).

Yaşlı nüfusun artması, kadın istihdamındaki artış, aile yapısının değişmesi (tek ebeveynli ailenin artması ve bu durumun refah harcamalarını da artırması), fiyat artışı, yüksek ve kalıcı işsizlik gibi sebepler refah devletinin krizine sebep olan etmenler olarak değerlendirilmektedir. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren liberallerin yaşanan bu krizi Keynesyen politikalara bağlamaları, tam istihdam politikalarından, yüksek vergi oranlarından ve refah harcamalarından , daha ziyade devlet müdahalesinden vazgeçilmesini gündeme getirmiştir (Kulparlak,2016;86-87).

Sosyal yaşam içinde sabit ve değişken risklerle karşı karşıya olan birey; Andersen(2008)’in deyimiyle yoksulluk, evsizlik, yaşlılık, engellilik, şiddet ve ölüm gibi risklerle tüm modern uygarlık tarihi içinde karşılaşmıştır; ancak savaş, nükleer tehdit ve işsizlik ile her zaman değil, zaman akışı içinde dönemsel olarak karşılaşmıştır (Andersen,2008;39-40).

Toplumun refah sağlayıcısı, sosyal risklerin bölüşüldüğü ve yeniden üretimin üç unsuru olarak ifade edilen aile, piyasa ve devlet arasındaki ilişkinin küreselleşmeyle birlikte değişime uğraması küresel etki altındaki bireyin aleyhine bir sonuç doğurmuştur. Piyasa ve aile temelli refaha kayış, genel risklerin temel bir tetikleyicisi olmakla birlikte (Andersen, 2008;40), çözülen aile bağları ve olmayan toplumsal dayanışmanın içinde, işi ve geliri garanti edemeyen piyasaya ve damgalayıcı sosyal yardımın insafına bırakılan bireyin devlet ile arasındaki sözleşmeye bağlı yükümlülüklerin zayıflaması kaçınılmazdır (Kleinman, 2008; 75- 178). Sonuç olarak sermayenin küresel hareketliliği karşısında ulus devletin hareket alanı daralmış, uluslararası yatırımların önünü açabilmek adına düşürülen vergiler sebebiyle geliri azalmış ve yoksullara ve emek gücüne yönelik refah politikalarında daralmalara gidilmek zorunda kalınmıştır. Dolayısıyla bir çok ülkede refah devleti (sosyal devlet) anlayışı geçerli olsa da bu ülkelerde “hak” temelli sosyal politika anlayışı yerini “ yardımseverlik” ya da “merhamet” temelli anlayışa bırakmaya başlamıştır (Koray,2008;41).Bu noktada sorunun çözülmesi bireyselleşmeyi artıran işsizlik ve istihdam edilme noktasında yaşanan rekabetin ortadan kaldırılabilmesi ile mümkündür (Kulparlak, 2016; 96).

3. Refah Krizi ve Değişen Güvenlik Anlayışı

3.1.Küreselleşme ve Güvenlik

Beşeri faaliyetler üzerindeki etkisi her dönemde az ya da çok hissedilen devlet; oluşumu itibariyle düzenleyici ve düzeltici bir rolü ifa etmektedir. Buna göre kurumları aracılığıyla yaptığı sosyal politikalar ve yürüttüğü sosyal hizmetlerle “düzenleyici” rolünü ifa eden devlet, düzenleyemediği ya da daha doğru bir ifadeyle düzenlediği halde ortaya çıkan sorunlar bağlamında ve güvenliği sağlamak, yeniden tesis etmek amacıyla “düzeltici(ıslah edici)” rolünü ifa etmektedir.

Heywood(2013)’un deyimiyle devlet; eğitimden, iktisadi işletmeye, sosyal refahtan toplum sağlığını korumaya ve iç düzenden dış savunmaya kadar her noktada şekillendirir, denetler ; şekillendirip denetleyemediği yerde ise düzenler, teftiş eder, yetki verir veya yasaklar (Heywood,2013;125).Dolayısıyla devletin refah devleti(sosyal devlet) özelliğini koruması ve sürdürebilmesi anlamında ve aynı zamanda düzeltici rolünü de yürütebilmesi gerekmektedir.

Devlet bu rolünü bireyin “güvenlik” ihtiyacının bir sonucu olarak yerine getirmektedir; ki bu ihtiyaç Thomas Hobbes’a göre siyasi toplumun temelidir. Öyle ki O’na göre güvenlik olmadan insanlar doğal durumda kalacaklar ve kendilerini yağma ve intikamdan alıkoyacak yasalara ve zorlayıcı bir güce sahip olmayan başıboş insanlar olacaklardır. Ortak bir otoriteye veya egemene itaat etmek için insanların sözleşmesi gerektiğini ifade eden Hobbes, bu sözleşmenin ise toplumun temeli olan güvenliği temin edecek tek araç olduğunu belirtmektedir (Zedner, 35-36).

Sözlük anlamı içinde “tehlike bulunmama hali, emin ve rahat olma” şeklinde tanımlanan güvenlik kavramı; Wolfers’a göre objektif anlamıyla elde bulunan değerlere karşı bir tehdidin olamaması, sübjektif olarak ise bu değerlere karşı bir saldırının olacağı korkusunun olmaması halidir. Zedner (2015)’a göre ise objektif anlamda güvenlik kavramı “*ister etkisizleştirme, ister önleme, isterse de en baştan maruz kalmama yoluyla olsun ‘ tehditlerden korunuyor olma’ hali*” iken; sübjektif anlamda güvenlik “*kendini mutlak anlamda güvende hissetme veya daha ziyade, tehlike hissinin yatıştırılmış olması dolayısıyla kaygı ve evhamdan kısmen arınmış olma biçimi*” dir (Zedner, 25-26).

Güvenlik anlayışı geleneksel düşünceyle devleti merkeze alan, askeri tehditlere odaklanmış ve çoğunlukla yapay tehditleri gündem olarak belirlemiş bir anlayıştır. Buna göre bir ülkede güvenlik sorunundan bahsedebilmek için sınırlarının ihlali ve askeri organlarını ilgilendiren bir takım tehditlerin var olması ve bu tehditlerin ülkenin bütününe tehdit ediyor olması gerekmektedir. Ancak özellikle Soğuk Savaş esnasında ve sonrasında yaşanan gelişmelerle ve dünyada süregelen küreselleşmenin de etkisiyle, “yapay” korkular ve tehditler üzerine kurulu olan geleneksel güvenlik anlayışının yerini “gerçek, reel” korkular ve tehditleri baz alan “yeni güvenlik” anlayışı almıştır (Karabulut,2009:2). Buna göre güvenlik, sadece ülkelerin ulusal sınırlarını ilgilendiren bir konu olmaktan çıkarak; ulus üstü ve bireyi de kapsamına alarak derinleşmiş; sadece askeri konuları ele alan bir konu olmaktan çıkarak; değerler anlamında ve toplumsal hayat ve ilişkiler içinde karşılaşılabilecek her türlü tehdidi kapsamına alarak genişlemiştir. Dolayısıyla sorumluluk da sadece askeri boyuttan ayrı ve çok boyutlu olarak genişlemiştir.

Güvenlik kapsamı ile ilgili olan algılamaların bu değişimine, büyük ölçüde, tehditlerin devletten devlete olan klasik boyutundan çıkarak bireyleri, grupları ve devletleri etkileyen, tahmin edilmesi güç, çok boyutlu bir yapıya dönüşmesi sebep olmuştur (Kanat vd.,2016:580). “Yeni güvenlik anlayışı” olarak kabul edilen bu anlayışla güvenlik artık sadece askeri tehditlerin tespit ve bertaraf edilmesini değil; aynı zamanda ve daha çok bireylerin mutluluğunu, refahını ve huzurunu sağlamayı amaçlamaktadır. Öyle ki Weaver(1995)’e göre “*devlet güvenliğinin sağlanması nasıl sınırlara barikat kurulmasından ibaret değilse, her risk de düşmanın sınırdan içeri adımını atması kadar ‘bariz’ ve ‘tartışmasız şekilde tehlikeli’ değildir*” (Weaver, 1995;Aktaran: Bilgin,2014:78). Zira küreselleşme ile uluslararası sistemin hızlı değişime uğramış olması eski güçler arasında oluşabilecek nükleer bir savaş ihtimalini zayıflatırken iklim değişikliği, göç, AIDS, insan hakları ihlalleri gibi toplumların ve bireylerin hayatını tehdit eden yeni risklerin ortaya çıkmasına ve insanları güvenlik ile ilgili yeniden düşünmeye sevk etmiştir (Kanat vd.,2016:580). Dolayısıyla yeni güvenlik anlayışı ve uygulamalarının merkezine insanı alan ve insanla ilgili bütün alanları kapsayan geniş bir bakış açısı sunmaktadır.

3.2.Refah Krizi ve Güvenlik

Modern uygarlık tarihi içerisinde temel ihtiyaçlarını gerek toplumdaki, gerek kilise gibi din kurumları aracılığıyla gerekse de devlet eliyle yani sosyal politikalar ile sağlayan bireyin; güvenlik ve insan haklarını sağlama ihtiyacı her dönemde bir erk eliyle (ki bu meşru anlamda

devlet elidir) sağlanmaktadır. Diğer taraftan bireyin sosyal ve ekonomik hayata katılım ihtiyacı onun sosyal hayat içerisinde üretimin bir parçası olmasını ifade eder, ki bu durum da piyasa ve devlet eliyle olmaktadır.

Refah devletinin 1970’li yıllara gelindiğinde yaşadığı kriz esasında çok boyutlu, içinde birden fazla sebebi barındıran bir krizdir. Küreselleşmenin etkisi bir tarafa, toplumun tüm kesimlerinin devletten giderek büyüyen oranda hizmet ya da imkan talep etmesi devletin mali krizinin esas gerekçelerindedir(Şaylan,2016;131). Hem emeğin hem de sermayenin verimliliğini yükseltmeye çalışırken toplumun ayrıcalıklı kesimlerinden dezavantajlı kesimlerine kaynak aktarımı da yapan devletin bu üretmeden tüketme, ya da daha doğru bir ifadeyle, üretimden çok tüketme eğilimi, sosyal devletin eleştirisi üzerine ortaya çıkan neo-liberal anlayışın sonucunda bir çok yeni sosyal sorunun ortaya çıkmasına neden olmuş ve “sosyal devlet” tartışmalarını gündeme getirmiştir (Yıldız, 2011;62).

Tartışmalar devletin yeniden bölüştürücü mekanizmalarının tasfiye edilmesini gündeme getirmekle kalmamış, devletin ekonomiye daha az müdahale etme gerekliliğine ve etki alanını pazar ekonomisi lehine daraltmasına neden olmuştur. Bu durumun yarattığı sonuç kar hadlerinin düşmesi; ancak daha ziyade daha az refah harcaması ve dolayısıyla toplumsal gerilimlerin giderek artması ve derinleşmesidir. Sosyal ve ekonomik hayata katılımı gerçekleşmeyen birey, sosyal dışlanma ile karşılaşacak olup; bu durumun başta birey olmak üzere toplumsal hayata etkileri kaçınılmaz olacak; Kleinman (2008)’ in ifadesiyle yaşanan sosyal dışlanma “doğru” ve “iyi” arasında kalan bireyin kendisi için “iyi” olana yönelmesine; dolayısıyla suça sevk olunmasına neden olacaktır (Kleinman, 2008;177). Şaylan (2016)’ in ifadesiyle derinleşen sosyal gerilimler neticesinde toplumun temelini teşkil eden yasa ve düzen; yani güvenlik ciddi bir sorun haline dönüşecektir; nitekim içinde bulunulan liberalleşme çağında toplumların güvenlik hizmetlerine daha fazla kaynak aktarma ve daha fazla güvenlik personeli istihdam etme eğilimine girmeleri bu durumun somut bir göstergesidir (Şaylan,2016;155-156

Gelgelelim bu yeni anlayışın güvenliğin siyasiliğine işaret etmesi ve aynı zamanda yeni bir siyaset olarak insan güvenliğini merkezine alması devlet güvenliğini de kapsayan bir anlayıştır; ki yurttaş güvenliği devlet güvenliğinin sağlanması ön şartı ile temin edilmiş olacaktır (Bilgin,2014:77).

3.3. İnsani Güvenlik Anlayışı

Şenkal(2011) risklerin sosyal yönetiminden bahsederken, hesaba katılan ihtiyaçlar bağlamında bir sınıflandırma yapmaktadır. Buna göre sosyal yaşam içinde birey; konut, yiyeceğe ulaşma, sağlık gibi temel ihtiyaçların yanında ve onlara ilave olarak güvenlik ve insan haklarını sağlama gibi suç olaylarından korunmuş olma ihtiyacına; ve buna ek olarak da sosyal bütünleşmeyi sağlamak olarak ifade edilen, içinde yaşadığı toplumda sosyal ve ekonomik hayata katılım ihtiyacına sahiptir (Şenkal,2011;74-75).

Bu anlamda başından beri tartışa geldiğimiz sosyal güvenlik ve toplum refahı ile toplum güvenliği kavramları birbiriyle yakından ilişkili ve birbirinden ayrılmaz iki farklı kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre Zedner’in ifadesiyle sosyal güvenlik kavramı bireyin gelişiminin temel ihtiyaçları noktasında tam ve adil bir dağılımı hedeflerken; ulusal güvenlik devleti ve toprakları askeri ve siyasi araçlarla korumayı hedeflemektedir (Zedner, 44). Bahsi geçen bu güvenlik kavramı da devletin düzeltici rolü gereğidir.

Fakat özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan küreselleşme ve değişimler neticesinde güvenlik anlayışı artık sadece ulus güvenliğini kapsamı içine alan bir yönelimden ayrı olarak

Birey ve topluluk güvenliğini, bölgesel güvenliği ve aynı zamanda uluslararası güvenliği de içine alan bir kapsama bürünmüştür. (Aksu,Turhan,2012;70).

Bu anlamda toplumun her anlamda güvenliğini ilgilendiren ve etkileyen insani güvenlik kavramı 21. Yüzyılda, Soğuk Savaş öncesi, başta nükleer silahlar olmak üzere güçlü tahrip yeteneklerine sahip aktörler olan devletleri ve çeşitli savaş biçimlerini merkeze alan güvenlik çalışmalarının yeni bir noktaya taşınmasıyla (Okur, 2018;16) dikkat çeken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsani güvenlik: “ *güvenliğe yönelik başlıca tehditlerin yoksunluk, bastırılmışlık ve umutsuzluk duygularından kaynaklandığı ve bunların da kargaşaya, çatışmaya ve uç durumlarda teröre yol açtığı inancına dayanır*” (Zedner, 47).

Kavram, uluslararası alanda ilk kez, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)’nın İnsani Gelişme Raporu(1994) ile gündeme gelmiştir. Güvenliğin kalkınma, insanîyet ve insan hakları konularına entegre edilerek daha iyi geliştirileceği savıyla, korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğünü geliştirme yollarından biri olarak gündeme gelmesi(Zedner, 47), bu yaklaşımın toplumun karşılaşılabileceği tüm riskleri kapsamı içine almakla birlikte bireyin refahını, mutluluğunu ve insan onurunu riske eden tüm tehditleri kapsamına almasına neden olmuştur (Aldis ve Herd,2004:171;Born vd,2003;16). Dolayısıyla insani güvenlik yaklaşımı insanların ve onların ihtiyaçlarının baskılanmasıyla güvenliklerinin ve toplum güvenliğinin sağlanamayacağı inancını temel almaktadır.

Buna göre Rapor 1994 yılında, insani güvenlik yaklaşımının temel anlayışında “freedom from wants”(ihtiyaçlardan/yoksulluktan özgür olma) ve “ freedom from fear”(korkudan uzak olma) olmak üzere iki temel yaklaşım öne sürmüştür; daha sonra 2003,2005 ve 2009 yıllarında gelişerek, sırasıyla “freedom to act on their own behalf” (kendi adına hareket etme özgürlüğü), “ freedom to live in dignity”(onurlu yaşama özgürlüğü), “the freedom from hazard impact”(tehlike etkisinden uzak olma) amaçlarını benimsemiştir(Aksu ve Turhan,2012:74).

Rapor özellikle ortaya çıktığı 1994 yılında, özgürlüğün pratik değerlerinin geliştirilmesi amacıyla; doğal felaketler, salgın hastalıklar ve kıtlıkla ilgili birey yaşamını çatışmalardan daha fazla etkileyen tehditlere karşı koruma ve devletin yardım kapasitesinin eksikliğinden dolayı ortaya çıkabilecek etkiler, yoksulluk ve eşitsizliğin diğer türlerinden dolayı ortaya çıkabilecek çatışmalara karşı bireyi korumayı temel amacı olarak kabul etmiş (Aksu ve Turhan,2012:74) ve bir nevi devlete düzeltici rolünü hatırlatmıştır.

Bu anlamda insani güvenlik anlayışı bireyin temel özgürlüklerinin korunması; onur ve geçinim gibi temel yaşamsal haklarının verilmesi ve bunu yaparken onlara en uygun politik, ekonomik, sosyal, kültürel, askeri ve çevresel sistemleri yaratarak(Axworthy,2004;348) tehditlerin ortaya çıkmasına ve ortaya çıkan tehditlerin etkisine karşı korumayı hedef alarak güvenlikte devleti merkeze alan anlayışa karşı, bireyi merkeze alan anlayış geliştirir. Yani devlet düzeyinde güvenlik endişesinden ziyade bireyin refahı, güvenliği ve huzurunu önerir.

Aksu ve Turhan(2012)’a göre insani güvenlik dört temel özelliğe sahiptir. İlk özellik bir refah artırma projesidir ve bu dünyanın her yerinde yaşayan insanlarla ilgili evrensel bir meseledir. Dünyanın farklı bölgelerinde farklı boyutlarda görülen insan hakları ihlalleri, suçluluk, işsizlik, çevre kirliliği gibi gittikçe büyüyen risklere karşı zengin yoksul tüm insanların tehdit altında olduğu ile ilgilidir. İkinci özellik insan merkezli güvenlik paradigmasının birbirine bağımlı olduğu ile ilgilidir. Burada kastedilen insan güvenliğini tehlikeye sokacak, açlık, salgın hastalıklar, çevre kirliliği, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, terörizm ve etnik anlaşmazlıklar gibi dünyanın herhangi bir yerindeki bir tehdidin tüm insanları etkileyebileceğidir. Üçüncü özellik önleyici hizmetlerle ilgili olup; erken önleme ile birey güvenliğinin sağlanmasının sonra sağlamaktan daha kolay ve daha az maliyetli olmasıyla ilgilidir. Son özellik ise güvenliğin amacıyla ilgili yani güvenlik anlayışının devletlerden insanlara kayması ile ilgilidir. Bir başka

deyişle bireylerin nasıl bir toplumda yaşadıkları, tercihlerini serbestçe yapabilmeleri ve sosyo-ekonomik haklarını kullanabilirlikleriyle ilgilidir; yani insan güvenliğinin ve genel güvenliğin bireyin gelişimini merkeze almasıyla ilgilidir (United Nations Development Program, 1994:23-25; Nations of Security,2007;41; Aktaran: Aksu-Turhan,2012;76).

Dolayısıyla insani güvenlik anlayışı güvenlik anlayışının önceliklerinin değişmesiyle alakalı olarak; askeri tehditlere değil de ekonomik, sosyal, siyasi, çevresel ve insan kaynaklı tehditlere öncelik vermektedir.

SONUÇ

Küreselleşme özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde bir çok değişikliği beraberinde getirmiştir. Ulus devlet kavramı yerine uluslararası devlet kavramını revaçta tutarken toplumların sosyo-ekonomik yapısını, kültürel yapısını değiştirmiş; aynı zamanda ve kaçınılmaz olarak dünya genelindeki “güvenlik” anlayışını da geleneksel anlamından çıkartarak ve genişleterek değiştirmiştir. Yeni güvenlik anlayışına sebep olan etmenlerin başında küreselleşmeyle birlikte değişmek zorunda kalan devlet politikaları gereği, devletin refah harcamalarına kaynak aktaramaması ve yine mevcut refah uygulamalarını toplumun yeni ihtiyaçlarına adapte edememesi gelmektedir.

Piyasa başarısızlıklarının sebep olduğu yetersizlikleri telafi etmek ve her toplumdaki bireylerin günlük hayatları içerisinde karşılaşılabilecekleri açlık, işsizlik, yoksulluk, yaşlılık, analık gibi sosyal risklerin etkilerini bertaraf etmek amacını güden refah devleti 1975 sonlarına kadar süren büyüme ve yayılma döneminden sonra krize girmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle yaşanan finansal açıklar, devletlerin daha fazla uluslararası yatırım çekebilmek, daha ucuz işgücü bulabilmek adına yöneldikleri politikalar neticesinde ulusal düzeyde vergi gelirlerinin azalmasına ve dolayısıyla sosyal harcamaların yön değiştirmesine, kısılmasına ve hatta iptaline giden bir sürece dönüşmüştür.

Bireylerin ve hane halklarının kendi riskleriyle başa çıkmaları noktasında yardımcı olan kamu müdahalesi zayıfladığında veya ortadan kalktığında ise işsizlik artmış ve dolayısıyla sosyal dışlanmalara sebep olmuş, sosyal risklerin etkilerini daha hissedilir kılmıştır. Sosyal yaşam içinde yaşanan bu dışlanmaların sonucu ise bireylerin “iyi” ve “doğru” olan arasından “iyi” olanı seçmesine dolayısıyla suça yönelmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla Soğuk Savaş sonrası askeri tehditlerin ortadan kalkması ve (tıpkı uluslararasıda sürekli yer değiştiren mal ve hizmet, sermaye gibi) küresel tehditlerin baş göstermesi refah devleti uygulamalarının bir kez daha önemini hatırlatmış; bu küresel risklerine etkileriyle sadece ulusal anlamda da değil; uluslararası anlamda refah uygulamalarıyla başa çıkma mekanizmaları geliştirilmesinin önemi anlaşılmıştır. Zira bugün geline nokta dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir ülkede yaşanan sefalet ve yoksulluk insanların illegal yöntemlere yönelmelerine, örneğin uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, sebep olmakta; teröre bulaşmalarına, en iyi ihtimalle kitlesel olarak göç etmelerine ve başka bir ülkenin güvenliğini tehdit etmesine neden olmaktadır. Yine dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan çevre kirliliği küresel bir etki yaratmakta, AIDS gibi hastalıklar tüm insanlığa karşı tehdit yaratmakta, insan hakları ihlali bir başka ülkeye yönelen bir tehdit yaratabilmektedir.

Dolayısıyla yeni güvenlik anlayışıyla devletler ulusal ve uluslararası düzlemde sınırları düşünen bir güvenlik anlayışından ziyade ve öncelikli olarak bireyin güvenliğini ve güvenlik algısını hesaba katan yöntemler geliştirmek, refah uygulamalarına yeniden gereken önemi vermek zorundadır. Zira tehditler küreseldir ve küresel olarak etki altında bırakılmaktadır. Bu anlamda insani güvenlik anlayışının “ refah artırma projesi”, “herkesi etkileyen tehditler”, “erken önleme” ve “ bireyin gelişimi odak alan” özelliklerini dikkate almak ve bu noktada refah

devleti uygulamalarına gereken kurumsal düzenlemeleri ve uyumlaştırmaları sağlamak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar,Ü., Turhal,Ö. (2007), *Devlet Güvenliği, İstihbarat Ve Terörizm*, Adalet Yayınevi, Ankara
- Alcock,P., May,M., Rowlingson, K.,(Der.) (2011), *Sosyal Politika Kuramlar Ve Uygulamalar*, Siyasal Kitabevi, Ankara
- Aktan, C.C., (1999), *Müdahaleci Devletten Sınırlı Devlete*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Andersen, G.E.,(2008), “Toplumsal Riskler Ve Refah Devleti”, *Sosyal Politika Yazıları*, Der: Ayşe Buğra, Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bal, Mehmet Ali, (2001), *Modern Devlet Ve Güvenlik*, Iq Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Buzan Barry, (1991), *People, States And Fear: An Agenda For International Security Studies In The Post-Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf, New York.
- Falk, Richard, (2001), *Yırtıcı Küreselleşme-Bir Eleştiri-* ,Ali Çaksu (Çev.), Küre Yayınları, İstanbul.
- Heywood, Andrew,(2013), *Siyaset*, Bekir Berat Öziper Vd. (Çev.),Liberte Yayın, Ankara.
- Meydan Larause,(1979), Meydan Yayınları, İstanbul,
- Şenkal, Abdülkadir,(2011), *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Zedner, Lucia, (2009), *Güvenlik*, Defne Orhun (Çev.), Optimist Yayın Grubu, İstanbul.
- Koray, Meryem, (2008), *Sosyal Politika*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kleinman, Mark, (2008), “Kriz Mi? Ne Krizi? Avrupa Refah Devletlerinde Süreklilik Ve Değişim”, *Sosyal Politika Yazıları*, Der: Ayşe Buğra, Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kleinman, Mark, (2002), *A European Welfare State ?*, Palgrave, Londra.
- Metin, B., Özaydın, M.M., (2016), *Çalışma Ve Refah*, Gazi Kitabevi, Ankara
- Macfarlane, S. Neil; Khong,Yuen Foong , (2006), *Human Security And The Un: A Critical History*, Indiana University Press, Bloomington Usa
- Nations Of Security.(2007), “Shifting Concepts And Perspectives”, Transnational Security, Terrorism And The Rule Of Law Project.
- Okur, M.A., (2018), “Güvenlik Çalışmaları, Büyük Kararlar Ve ‘Dünyalar İçindeki Dünyamız’: Tarihsel Kırılma Sürecinin Düşündürdükleri”, *Güvenlik: Kargaşa Ve Belirsizlik Çağından Nereye*, Edt: Mehmet Akif Okur, Kocav Yayınları, İstanbul
- Özmen, Arzu Özsoy, (2017), “Sosyal Demokrasi Ve Sosyal Politika”, *İdeoloji Ve Sosyal Politika*, Edt: Doğa Başar Sarıipek, Aslı Güleç Taşdemir, , Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Parlak, N.K.,(2016), *Refah Devletinin Yeniden Yapılanması Ve Ab Ülkelerinde İş-Yaşam Dengesi* ,Türk Metal Sendikası Araştırma Ve Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara
- Palmer, Tom G. (2012), *After The Welfare State*, Liberty & Atlas Network, USA
- Rosanvallon,P. (2004), *Refah Devletinin Krizi*, Burcu Şahinli (Çev.), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara
- Sarıipek,D. (2017), “Liberalizm Ve Sosyal Politika”, *İdeoloji Ve Sosyal Politika*, Edt: Doğa Başar Sarıipek, Aslı Güleç Taşdemir, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Sarıtaş, İbrahim,(2006), *Sosyal Demokrasi Geçmişten Günümüze*, Orion Yayınevi, Ankara.
- Şaylan, Gencay,(2016), *Değişim Küreselleşme Ve Devletin Yeni İşlevi*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Taşdemir,A.(2017), “Muhafazakarlık Ve Sosyal Politika”, *İdeoloji Ve Sosyal Politika*, Edt: Doğa Başar Sarıipek, Aslı Güleç Taşdemir, , Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Talas, Cahit,(1992), *Toplumsal Politika*, Ankara
- Tokol,A., Alper,Y. (2015), *Sosyal Politika*, Dora Yayınları, Bursa.

United Nations Development Program.(1994). *Human Development Report 1994*, Oxford University Press, New York.

Weaver, O.(1995b), “Securitization And Desecuritization In Lipschutz”, (Ed) On Security, , Columbia University Press , New York.

Dergiler

Aksu, M., Turhan,F.(2012), “Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları Ve İnsani Güvenlik”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*,Cilt:4, Sayı:2, Ss. 69-80.

Aldis, Anne Ve Herd , Graeme.(2004), “ Managing Soft Security Threats: Current Progress And Future Prospects”, *European Security*, 13(1-2), Pp. 169-186.

Axworthy,Llyod.(2004), “A New Scientific Field And Policy Lens”, *Security Dialogue*

Aydın, E. (2003), “Küreselleşme Ve Güvenlik: Teorik Yaklaşımlar”, *Avrasya Dosyası*, 9(2), Ss. 36-50.

Ersöz, Halis Yunus,(2003); “Doğuşundan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı Ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü”, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53. Cilt, Sayı: 2, İstanbul.

Krause,K. § M.C.Williams (1996), “Broadening The Agenda Of Security Studie: Politics And Methods”, *International Studies Quarterly*, Volume: 40, Pp. 229- 254.

Lindbeck, Assar, (2006), “The Welfare State – Background, Achievements, Problems”, *Research Institute Of Industrial Economics*, Stockholm, Sweden, pp.1-20

Paris,Roland, (2001), “Human Security- Paradigm Shift Or Hot Air?”, *International Security*, Vol:26, No: 2.

Yıldız, Neşe, (2011), “Sosyal Devletten Sosyal Dünyaya”, *Türkiye’de Sosyal Devleti Yeniden Düşünmek*, Opus, Sayı:1, ss. 62-81.

İnternet Kaynaklar

Ağır, Bülent Sarper, “Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik Ve Değişen Güvenlik Anlayışı”, *Güvenlik Stratejileri*, Yıl:11, Sayı: 22, Ss.97-130, (Erişim) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/84602>, (Erişim Tarihi: 28.04.2019)

Bilgin, Pınar,(2010), “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *Stratejik Araştırmalar*, 8(14), Ss. 69-96 (Erişim)

https://www.academia.edu/393331/2010_Guvenlik_Calismalarinda_Yeni_Acilmalar_Yeni_Guvenlik_Calismalari (Erişim Tarihi: 28.04.2019)

Booth,Ken (1991), *Security And Emancipation*,^[1]_{SEP} *Review Of International Studies*, Cambridge University Press, Vol. 17, No. 4 (Oct., 1991), Pp. 313-326 , <http://www.jstor.org/stable/20097269> (Erişim Tarihi: 04.02.2019)

Erdem, Engin, (2016), “İnsani Güvenlik Kavramı Bağlamında Çevre Güvenliği”, *Gazi Akademik Bakış*, Cilt.10, Sayı: 19, Ss. 255-281. (Erişim)

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/Gav/Article/View/5000209955/5000177601> (Erişim Tarihi: 12.04.2019)

Karabulut, Bilal (2009), “Küreselleşme Sürecinde Güvenlik Alanında Değişimler: Karadeniz’in Güvenliğini Yeniden Düşünmek”, *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt:6, Sayı: 23, S.1-11. (Erişim)

https://www.researchgate.net/publication/265819442_Kuresellesme_Surecinde_Guvenlik_Alaninda_Degisimler_Karadeniz'in_Guvenligini_Yeniden_Dusunmek

(Erişim Tarihi: 28.04.2019)

Kanat, S., Kodoman,T., İren,A. (2016), “İnsani Güvenlik Ve Terörizmle Mücadele”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 21,Sayı:2,Ss.567-588. (Erişim) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/195316> (Erişim Tarihi: 12.04.2019)

Sancak, Kadir, “Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar Ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü”, *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Ss.123-134(Erişim)

http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_69519.pdf,(Erişim Tarihi: 28.04.2019)